

УДК 677.01

Н. М. ЗАЩЕПКИНА

Київський національний університет технологій та дизайну

К. О. ЗАЩЕПКИНА

Технічний університет м. Ліберець (Чеська Республіка)

ВИЗНАЧЕННЯ НАТЯГУ ОСНОВИ ТА УТОКОВИХ НИТОК ПРИ ПРОЕКТУВАННІ БАЗАЛЬТОВИХ ТКАНИН

У статті представлено аналіз проблеми проектування властивостей матеріалів, виходячи з визначення залежності між напругою та деформацією базальтових ниток.

Ключові слова: основи, властивостей, базальтових ниток, напругою, деформацією.

Проектування властивостей текстильних матеріалів є складним багатоступеневим творчим процесом [1]. Створення універсальної бази для розробки нових видів тканин є актуальним.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження є проектування базальтових тканин із заданими експлуатаційними властивостями. Вироби з базальтового волокна (БВ) займають свою нішу в переліку текстильних виробів. Найбільш активно використовуються сендвіч-пакети з супер-тонкого базальтового волокна для тепло- та звукоізоляції, волокна для армування бетонів та тканини для пошиву захисного одягу для праці при високих температурах. Метою роботи було встановити зв'язок між структурними параметрами комплексної нитки з базальтового волокна та експлуатаційними властивостями виробів з неї.

Постановка завдання

Для вирішення поставленої задачі були залучені сучасні технології, зокрема, був розроблений візуальний макет тканини, що проектується.

Результати та їх обговорення

Залежність між напругою та деформацією в нитках та тканинах включає час, тому їх можна вважати в'язкопружними.

Теорія спадковості в'язкопружних матеріалів, яка заснована на принципі сепар позиції, описує процеси деформування.

В основі теорії – дві гіпотези: пружні сили залежать не тільки від миттєво отриманих зсувів, але й від попередніх деформацій, які мають тим менший вплив на них, чим більше часу пройшло з моменту попередніх деформацій; вплив отриманих у різний час деформацій складається [1, 2].

Математичний запис залежності напруг від деформацій, заснованих на цих гіпотезах, має вигляд:

$$\left\{ \begin{array}{l} \varepsilon(t) = \sigma(t)/E + 1/E \int_0^t K(t-\tau)\sigma(\tau)d\tau ; \\ \sigma(t) = E\varepsilon(t) - E \int_0^t V(t-\tau)\varepsilon(\tau) d\tau, \end{array} \right. \quad (1)$$

де σ – напруга нитки; ε – відносна деформація нитки; E – модуль пружності нитки; $K(t-\tau)$ і $V(t-\tau)$ –

$$\left\{ \begin{array}{l} \sigma_1 = E\varepsilon \left[t_1 - \int_0^{t_1} V(t-\tau) d\tau \right]; \\ \sigma_2 = \sigma_1 - E\varepsilon \int_0^{t_2} V(\tau) d\tau; \\ \sigma_3 = \sigma_1 - E\varepsilon \int_0^{t_3} V(\tau) d\tau; \\ \dots\dots\dots \\ \sigma_n = \sigma_1 - E\varepsilon \int_0^{t_n} V(\tau) d\tau. \end{array} \right. \quad (3)$$

функції впливу; t – час спостереження; τ – час попереднього часу спостереження. На основі методу [3] натяг нитки:

$$\sigma = P_i / S_i, \quad S_i = \frac{\pi d^2}{4} = 0.001\pi \frac{Tc^2}{4} \quad (2)$$

де P_i – навантаження розривальної машини, S_i – площа поперечного перерізу нитки, d – діаметр нитки; T – лінійна густина нитки; c – коефіцієнт, що залежить від виду волокнистого складу.

Взаємозв'язок σ і ε визначається за допомогою системи рівнянь:

При проведенні експериментів час t_1, t_2, t_3 – в інтервалі $0 < t < 0,5$, а час t_4 в – інтервалі $0,5 < t < 1$. Отримано систему чотирьох рівнянь із чотирма невідомими.

З першого рівняння системи:

$$\frac{\sigma_1}{E\varepsilon} = 1 - \frac{At_1^\alpha}{\alpha(\alpha+1)}; \quad \frac{\sigma_1}{E\varepsilon} = \frac{\alpha(\alpha+1) - At_1^\alpha}{\alpha(\alpha+1)}; \quad E = \frac{\sigma_1 \alpha(\alpha+1)}{\varepsilon (\alpha(\alpha+1) - At_1^{\alpha+1})}. \quad (4)$$

Із другого й третього рівняння системи:

$$E\varepsilon = \frac{(\sigma_2 - \sigma_1)\alpha}{A(t_2^\alpha - t_1^\alpha)} = \frac{(\sigma_3 - \sigma_1)\alpha}{A(t_3^\alpha - t_1^\alpha)}; \quad (\sigma_2 - \sigma_1)(t_3^\alpha - t_1^\alpha) = (\sigma_3 - \sigma_1)(t_2^\alpha - t_1^\alpha); \quad (5)$$

$$t_1^\alpha (\sigma_2 - \sigma_3) + t_2^\alpha (\sigma_1 - \sigma_3) + t_3^\alpha (\sigma_1 - \sigma_2) = 0.$$

Із четвертого рівняння:

$$\beta = \frac{(\sigma_4 - \sigma_1)(\alpha+1)\alpha - E\varepsilon A(t_4^\alpha - t_1^\alpha)(\alpha+1)}{E\varepsilon A(t_4^{\alpha+1} + t_1^{\alpha+1})}. \quad (6)$$

Рішення рівнянь проводили при використанні стандартної інформаційної програми. Причому параметр α визначався чисельними методами.

При вирішенні завдання щодо проектування базальтової тканини з заданими властивостями доводиться враховувати той факт, що в процесі вигину ниток змінюється її конфігурація, причому переміщення ниток основи й утку при формуванні тканини стають сумірні з довжиною перекриття їх у тканині та її геометричною щільністю.

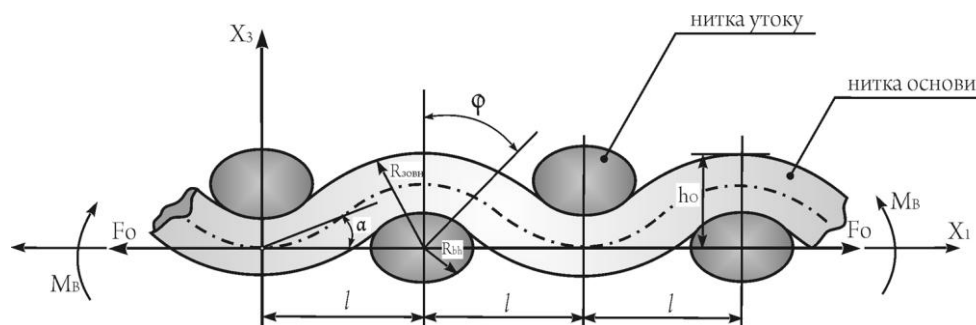
При цьому спостерігається нелінійна залежність більших переміщень від зовнішніх сил, хоча деформації залишаються малими.

У зв'язку з цим ряд важливих для практики особливостей поведінки ниток і можливих форм їхнього розташування в тканині не може бути вивченим за допомогою звичайної лінійної теорії вигину[4].

Деформація нитки в перерізі характеризується вигином y та кутом повороту φ . Вплив сил, що перерізують, Q на прогини ниток незначні. Тому з достатньою точністю можна прийняти, що при поперечному вигині кривизна пружної лінії залежить тільки від величини згинального моменту M_x і твердості EI_x [5]. Рівняння нитки після інтегрування буде мати вид:

$$\ddot{y} = \int dx \int \frac{M(x)}{EI} dx + C_1 x + C_2. \quad (7)$$

На рисунку представлена геометрична модель будови тканини вздовж нитки з прикладними до нитки силами та моментами.

Геометрична модель будови тканини полотняного переплетення

Після перетворень отримано кінцеве рівняння натягу основних та уткових ниток тканини.

$$N_{ym}^o = \left(\frac{\frac{4b}{\pi\alpha_1} z_1 EI}{\sqrt{\left[1 + \left(\frac{4b}{\pi\alpha_1} z_2\right)^2\right]^3}} - q \cdot d_H \cdot \sqrt{(\cos^2 \varphi_{21} + b^2)} / e^{-2\varphi_{21} x} \cdot \sin \varphi_{21} \cos \varphi_{21} + 1 \right) \quad (8)$$

Вирішуємо задачу для силових факторів. Значення моменту визначаємо практичним шляхом для даної пряжі.

Для основних та утокових ниток натяги визначаються за формулами.

$$N_o^o = \frac{F_0 J_0 \ddot{x}_3 - E_0 I_0 + M_B}{\dot{x}_1} \quad (9)$$

$$N_{ym}^o = \left(\frac{\frac{4b}{\pi\alpha_1} z_1 EI}{\sqrt{\left[1 + \left(\frac{4b}{\pi\alpha_1} z_2\right)^2\right]^3}} - q \cdot d_H \cdot \sqrt{(\cos^2 \varphi_{21} + b^2)} / e^{-2\varphi_{21} x} \cdot \sin \varphi_{21} \cos \varphi_{21} + 1 \right) \quad (10)$$

Висновки

Таким чином, дана модель дозволяє визначити натяг системи ниток в залежності від: форми переплетень, лінійної густини вихідної пряжі, розривального подовження пряжі, розривального навантаження та визначити експлуатаційні властивості базальтової тканини.

Список використаної літератури

1. Технологія ткацтва й основи будови тканин: Навчальний посібник / В.А.Синицин, Ю.Ф.Ерохин, Т.Ю.Карева, Г.В.Васильєва. Іваново: ИГТА, 1999. – 80 с.
2. Николаев С.Д. Прогнозирование технологических параметров изготовления тканей заданного строения и разработка методов их расчета. Автореф. докт. дис. – М.: МЛТА, –1988. – 470 с.
3. Николаев С.Д., Власов В.П. Теория процесса и оборудование ткацкого производства / Учебн. пособ. – М.: Легпромиздат, – 1995. – 256 с.
4. Николаев С. Д., Мартынова А. А., Юхин С. С., Власова Н. А. Методы и средства исследования технологических процессов в ткачестве. – М.: МГТУ им. А. Н. Косыгина, – 2003. – 336 с.
5. Защепкіна Н.М., Кострицький В.В. Взаємозв'язок між технологічними параметрами виготовлення тканини й параметрами її будови. – 2009. Вісник. КНУТД, – № 1(45). – С. 61–65.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2012

Определение натягу основных и утолковых нитей при проектировании базальтовых тканей»

Защепкина Н.Н.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Защепкина К.А.

Технический университет г. Либерец (Чешская Республика)

В статье представлен анализ проблемы проектирования свойств текстильных материалов, исходя из определения зависимости между напряжением и деформацией базальтовых нитей.

Ключевые слова: основы, свойств, базальтовых нитей, напряжением, деформацией.

Adjectives tension threads of designing textile materials of basalt

Zashchepkina N.

Kyiv National University of Technologies and Design

Zashchepkina K.

Technical university, Liberech (Czech Republic)

In article application present itself analysis the problems of properties material preceding from adjectives dependence between efforts either deformation basaltic threads.

Keywords: base, properties, basalt filaments, stress, deformation.